نوع مقاله: آینده پژوهی

فصلنامه چشم انداز شهرهای آینده

www.jvfc.ir

دوره دوم، شماره سوم، پیاپی (۷)، پاییز ۱۴۰۰

صص ۷۲-۵۱

تحلیل رقابت پذیری منطقه ای با رویکرد سناریونگاری (مورد مطالعه شهرستان های استان البرز)

دکتر فرزانه ساسانپور[۱]: دانشیار گروه جغرافیای انسانی، دانشگاه خوارزمی تهران، ایران.

مریم جعفری راد: کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری ، دانشگاه خوارزمی، تهران ،ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۲/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۹

چکیده

با آغاز فرایند جهانی شدن در سال‌های پایانی قرن بیستم شهرهای جهان در پی شناسایی نقش خود در سطح ملی و بین‌المللی در محیط بسیار رقابتی عصر جهانی شده‌اند. فرایند جهانی شدن با توجه به ماهیت چندوجهی خود شهرهای جهان را بیش از پیش در ارتباط متقابل با هم قرار داده است و این امر نه تنها در زمینه اقتصادی بلکه در عرصه‌های متعدد اجتماعی، فرهنگی و سیاسی، شهرهای جهان را در جریان رقابتی قرار داده است. امروزه متون نظری برنامه‌ریزی از مفاهیم پیش بینی و آینده نگری عبور کرده، و به حوزهٔ آینده پژوهی و آینده نگاری که وظیفه‌اش معماری آینده است، رسیده است. یکی از ابزارهای مناسب معماری آینده در شرایط عدم قطعیت و در شرایطی که دنیای پیشروی ما مملو از شگفتی‌سازی‌های مختلف است، برنامه‌ریزی سناریومبنا است. برنامه‌ریزی بر پایهٔ سناریو، روشی نظام‌مند برای تفکر خلاقانه دربارهٔ آیندهای نامشخص و ممکن است. در این میان هر یک از استان های ایران دارای قابلیت ها و پتانسیل های بسیاری در ضمینه های مختلف می باشند. استان البرز سی و یکمین استان ایران است که با وسعت ۵۸۰۰ کیلومتر مربع در شمال ایران واقع شده است. این استان به واسطه‌ی موقعیت جغرافیایی و قابلیت های بالقوه در زمینه های مختلفی برخورداراست از این رو در پژوهش حاضر ضمن بررسی وضع موجود شهرستان های استان البرز عوامل کلیدی ونیرو های پیشران دخیل دررقابت پذیری شهرستان های استان البرز شناسایی و سپس سناریوهای پیش روی رقابت پذیری شهرستان های استان البرز مشخص گردیدکه شهرستان کرج رتبه اول ،شهرستان ساوجبلاغ رتبه دوم و شهرستان فردیس رتبه سوم در بین شهرستان های استان کرج داشته اند و شهرکرج با دارا بودن بالاترین میزان ۰.۴۳در متغییر های استراتژیک ،بالاترین رتبه رقابت پذیری را در بین دیگر شهرستان های استان داشته است.

واژگان کلیدی: رقابت پذیری، آینده پژوهی ، رقابت پذیری منطقه ای ، سناریونگاری

۱. نویسنده مسئول: sasanpour@khu.ac.ir

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

مقدمه

با آغاز فرایند جهانی شدن در سال‌های پایانی قرن بیستم شهرهای جهان در پی شناسایی نقش خود در سطح ملی و بین‌المللی در محیط بسیار رقابتی عصر جهانی شده‌اند. فرایند جهانی شدن با توجه به ماهیت چندوجهی خود شهرهای جهان را بیش از پیش در ارتباط متقابل با هم قرار داده است و این امر نه تنها در زمینه اقتصادی بلکه در عرصه‌های متعدد اجتماعی، فرهنگی و سیاسی، شهرهای جهان را در جریان رقابتی قرار داده است(Dogan،2010). موضوع آینده و شناخت بلندمدت آن در برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای از اهمیت فراوانی برخوردار است. عدم شناخت هوشمندانهٔ آینده از ابزارهای برنامه‌ریزی و نحوهٔ به‌کارگیری آنها در فرایند برنامه‌ریزی متاثر است(Myers & Kitsuse،2000). در عصر حاضر که با خصیصه‌های عدم قطعیت، نوآوری و تغییر شناخته می‌شود،(Amer، 2013)، برنامه‌ریزان شهری و منطقه‌ای بطور فزاینده‌ای به دنبال به کارگیری اشکال مختلف رویکردهای آینده محور و برنامه‌ریزی راهبردی در جهت پاسخگویی به چالش های ایجادشده به واسطهٔ تحولات معاصر، رقابت بین شهرها، دستور کار توسعهٔ پایدار، تحول حاکمیت شهری و ... هستند(Krawczyk & Ratcliffe ،2006) . تحقق توسعهٔ همه جانبه و پایدار به عنوان ، (فرایند پیچیده، جامع و چندبعدی که به‌جز رشد اقتصادی، کلیهٔ ابعاد و همهٔ نیروهای یک اجتماع را شامل شده و همهٔ مردم انتظار دخیل شدن در آن و منتفع شدن از مواهب آن را دارند) مستلزم برنامه‌ریزی اصولی و مؤثری است که دربردارندهٔ فرایند تعاملی مردم میان نیروهای مؤثر و بهره‌مندان از توسعه، رویکرد ترکیبی پایین به بالا و بالا به پایین، نگرش محلی، توانمندسازی و جوشش از پایین جامعهٔ هدف، انتقال دانش، تجربه و مشارکت مدؤر جامعه در فرایند برنامه‌ریزی توسعه است(ایکاف، ۱۳۹۵). واقعیت این است که برنامه‌ریزی برای آینده بر اساس نیازهای فعلی، یا کمبودهای خدماتی وضع موجود، چارچوب توسعهٔ مناسبی جهت حضور موفق در جهان آینده نیست و برای ایفای نقش در آینده، ضرورت دارد به طور جدی پیشرانهای توسعه و تحولات آینده بر اساس مگاترندها [1] سناریوسازی[2] شده و متناسب با قابلیت‌ها و توانمندیهای جامعه به واکاوی مسایل چالش برانگیز و برنامه‌ریزی برای حضور موفق در آینده اقدام شود. به مفهوم دیگر، امروزه متون نظری برنامه‌ریزی از مفاهیم پیش بینی و آینده نگری عبور کرده، و به حوزهٔ آینده پژوهی و آینده نگاری که وظیفه‌اش معماری آینده است، رسیده است(پورمحمدی و همکاران،۱۳۸۹). یکی از ابزارهای مناسب معماری آینده در شرایط عدم قطعیت و در شرایطی که دنیای پیشروی ما مملو از شگفتی‌سازی‌های مختلف است، برنامه‌ریزی سناریومبنا است. برنامه‌ریزی بر پایهٔ سناریو، روشی نظام‌مند برای تفکر خلاقانه دربارهٔ آیندهای نامشخص و ممکن است(Peterson et al., 2003).

در این میان هر یک از استان های ایران دارای قابلیت ها و پتانسیل های بسیاری در ضمینه های مختلف می باشند. استان البرز سی و یکمین استان ایران است که با وسعت ۵۸۰۰ کیلومتر مربع در شمال ایران واقع شده است. این استان به واسطه‌ی موقعیت جغرافیایی و قابلیت های بالقوه در زمینه های مختلفی چون: نیروی انسانی متخصص، نزدیکی به جمعیت و دسترسی سهل به امکانات آموزشی- بهداشتی و درمانی، قابلیت های آب و خاک، استقرار صنایع استراتژیک و بزرگ، وجود جاذبه‌های گردشگری طبیعی و منحصر به فرد، وجود مشاورین قوی و مطمئن – شرکتهای خارجی و بین المللی، واقع شدن در شاهراه های ارتباطی کشور، سهل الوصول بودن به فرودگاه‌های بین المللی(امام خمینی، مهرآباد، فرودگاه باری پیام، فرودگاه خصوصی آزادی)، وجود ۹ شهرک صنعتی و ۳۵۰۰ واحد صنعتی در استان البرز، دسترسی به جمعیت ساکن در تهران و تامین امنیت سرمایه گذاری از نظر جمعیت مصرف کننده، وجود بستر مناسب جهت ایجاد قطب سوم خودروسازی کشور در شهرهای نظرآباد و اشتهارد استان البرز، تشکیل دانشگاه های (جامع البرز ، دانشگاه علوم پزشکی ، دانشگاه محیط زیست در آینده نزدیک)، ایجاد پارک فن آوری در استان البرز در آینده نزدیک، وجود منطقه ویژه اقتصادی پیام و فرودگاه بین المللی پیام در این استان و نقش آن در صادرات محصولات تولیدی به سایر

[1] : Megatrends
[2] : Scenario Making

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

کشورها، وجود مراکز تحقیقاتی پزشکی هسته ای در کرج و فعالیت آن در زمینه پزشکی و کشاورزی هسته ای، وجود مراکز تحقیقاتی و پژوهشی فراوان در استان البرز در زمینه بایوتکنولوژی و نانو، قابلیت قطب علمی شدن استان البرز در زمینه بایوتکنولوژی و نانو و ..... دارای مزیت نسبی و رقابتی نسبت به سایر استانهای کشور می باشد(وبسایت مرکز خدمات سرمایه گذاری البرز،۱۳۹۷)[1]. از این رو در پژوهش حاضر تلاش می‌شود ضمن بررسی وضع موجود شهرستان های استان البرز عوامل کلیدی ونیرو های پیشران دخیل دررقابت پذیری شهرستان های استان البرز شناسایی و سپس سناریوهای پیش روی رقابت پذیری شهرستان های استان البرز مشخصص گردد.

مبانی نظری

مفهوم رقابت پذیری منطقه ای

کیتسون که رقابت پذیری را در چارچوب مزیت های رقابتی مناطق فرمول بندی کرده لند، اظهار میدارند که تبیین درست این مفهوم مستلزم گذار از ابعاد سخت به ابعاد نرم است. در این چارچوب، کیفیت و مهارت نیروی کار(سرمایه انسانی)، گستره، عمق و جهت گیری شبکه های اجتماعی و اشکال نهادی(سرمایه اجتماعی و نهادی)، دامنه و کیفیت داراییها و تسهیلات فرهنگی(سرمایه فرهنگی)، پایه تولیدی قوی و کارآمد(سرمایه تولیدی)، حضور طبقه مبتکر و خلاق(سرمایه دانش و خلاق) و مقیاس و کیفیت زیرساختهای عمومی(سرمایه زیرساختی) در مجموع مزیت رقابتی یک منطقه و سطح رقابت پذیری آن را تعیین میکنند(Martin et al, 2006; 3-5 به نقل از فرجی راد و کاظمیان، 1391: ص 94).

راهبردهایی که یک منطقه با آن به رقابت میپردازد مشخص میکند که آیا منطقه رقابت جمع صفر را پذیرفته یا برای رقابت پذیری جمع- مثبت تلاش میکند. رقابت بر سر دستمزدهای کمتر، نیروی کار منعطف، و مالیات کمتر، مناطق را از پیشرفت مهارت نیروی کار و افزایش دستمزدها بازمی-دارد(Malecki, 2004). مالکی(2004) این نوع رقابت را بر سر هزینه کمتر به عنوان رقابت »جاده پایین« یا »مسابقه انباشت خیالی« مینامد که در قرن بیستم در جنوب ایالات متحده وجود داشت(Cobb, 1993; Malecki, 2004; Rork, 2005). در طرف دیگر، مفهوم (اقتصادی نوین) رقابت پذیری منطقه ای یک رقابت »جاده بالا« است و ارتقا سطح دانش، درآمد و استاندارهای زندگی را دربرمیگیرد.

بسیاری از نویسندگان، مایکل پورتر(۱۹۹۰) را برای شناساندن اصول رقابت پذیری یا (مزایای رقابتی)، مانند توانایی شرکتها و صنایع برای افزایش و حفظ سهم خود در بازار رقابت جهانی میشناساند (and Bristow, 2005; Budd Hirmis, 2004) .همچنین، آتکینسون(۱۹۹۰) به توضیح افزایش اهمیت مزایای رقابتی از لحاظ انعطاف پذیری، بهره وری و نوآوری میپردازد، هاروی(۱۹۸۹) نشان میدهد که مناطق میتوانند موقعیت رقابتی خود را بهبود دهند؛ و اسکات و لوج(۱۹۸۵) رقابت پذیری منطقه ای را تعریف میکنند. محققان رقابت پذیری را به چند طریق تعریف میکنند.

پورتر(۱۹۹۰، ۲۰۰۲) رقلبت پذیری را تنها از جنبه بهره وری تعریف میکند. کراگمن(۱۹۹۰، ص ۹) نیز تایید میکند که بهره وری محور اصلی رقابت پذیری است و بیان میکند که (توانایی یک کشور برای بهبود استانداردهای زندگی اش در طول زمان تقریبا به طور کامل بر تولنایی اش بر افزایش خروجی برای هر کارگر(به عبارت دیگر بهره وری نیروی کار وابسته است). به همین ترتیب، گاردینه و همکارانش(۲۰۰۴، ص ۱۰۴۹) نیز این تمرکز بر روی بهره وری را (لجوجانه) توصیف میکند زیرا شرکتهایی که در مقیاس کوچکتر دست به تولید میزنند، شرکتهای موفقتری هستند، اما خروجی منطقه ای را افزایش نمیدهند و ممکن است موقعیت ساکنین را وخیم ترکنند. محققان دیگر، رقابت پذیری را در گستره جامعتری تعریف میکنند. به عنوان مثال، تروک(۲۰۰۴) خاطرنشان میکند که تعریف رقلبت مندی باید تولنایی نسبی منطقه را برای صادرات کالاهای محلی، کارایی یا بهره وری منابع محلی در کالاهای تولیدی ارزشمند و میزان منابعی که

1: Info@investinalborz.ir

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

استفاده شده، دربرگیرد. استورپر(۱۹۹۷، ص ۲۰) نیز رقابت پذیری منطقه ای را توانایی یک اقتصاد فرو ملی(استان، شهرستان) برای جذب و حفاظت از شرکتها با سهم ثابت یا افزایشی در بازار یک فعالیت تعریف میکند، در حالی که استانداردهای زندگی را برای کسانی که در آن مشارکت میکند، حفظ کرده یا افزایش میدهد«. مطالعات زیادی نیز عناصر تعاریف پورتر و استورپر را با یکدیگر ترکیب کرده اند. در گزارش کمیسیون اروپا(۱۹۹۹، ص ۷۵) با ارجاع به گاردینه(۲۰۰۳، ص ۴) رقابتمندی را این چنین تعریف میکند:»... تولنایی تولید کالاها و خدماتی که در سطح بازارهای بین المللی قرار دارند، در حالی که در زمان یکسانی سطوح پایدار و بالای درآمدی را حفظ میکنند، یا به طور کلی تر، توانایی مناطق برای تولید، در حالی که در معرض رقابت بیرونی، و سطوح درآمدی و اشتغال نسبتا بالا قرار دارند«. تعریف کمیسیون اروپا، هم موفقیت شرکتها و هم رفاه ساکنین را به عنوان خروجیهای رقابت–مندی شناسایی میکند و تشخیص میدهد که این نتایج در پسِ یک محیط اقتصادی اتفاق میافتد که تصمیمگیران تنها کنترل جزیی خود را اعمال میکنند(تنها بر بخشی از بازار نظارت میکنند).کیتسون و همکارانش(۲۰۰۴، ص ۹۹۲) رقابتمندی را این چنین تعریف میکند: »... موفقیت با مناطق و شهرهایی است که با یکدیگر از چندین طریق رقابت میکنند. این موضوع ممکن است فراتر از سهم بازارهای صادراتی باشد. یا ممکن است فراتر از جذب سرمایه یا کارگران باشد«. تعریف کیتسون و همکارانش به طور ضمنی هم گسترش معیارهای رقابتمندی و هم گسترهای از اهداف سیاسی فراتر از آن دسته از معیارهایی که به کار گرفته میشود، را میپذیرد. کیتسون و همکارانش(۲۰۰۴، ص ۹۹۷) از تعرفیشان برای شناسایی مناطق رقابتی مانند (مکانهایی که هم شرکتها و هم مردم میخواهند در آن ساکن شوند و سرمایهگذاری کنند) استفاده میکند. بریستو(۲۰۰۵) تصریح میکند که تعاریف استورپر(۱۹۹۷) و پورتر(۱۹۹۰) از تعریف اولیه رقابت–پذیری توسط اسکات و لوچ(۱۹۸۵) برای آمریکا منتج شده که بعدها توسط سازمان همکاری و توسعه اقتصادی(OECD, 1992) و چندین حکومت ملی استفاده شده است .مشخصا، اسکات و لوچ(۱۹۸۵، ص ۳) رقابتپذیری ملی را اینگونه تعریف میکنند: (... توانایی کشور برای خلق، تولید، توزیع و یا تولیدات خدماتی در تجارت جهانی، در حالی که بازده فزایندهای را به سوی منابع خود حاصل میکند). برای اسکات و لوچ، این افزایش بازده معادل افزایش استانداردهای زندگی برای ساکنین است، اما در واقع این شرکتها هستند که با یکدیگر رقابت میکنند. بود و هریس(۲۰۰۴، ص ۱۰۱۶) دو منبع اصلی را در توصیف معنی و اجزای رقابتپذیری به کار میگیرند. اول، سازمان همکاری اقتصادی و توسعه(۱۹۹۶) رقابت پذیری ملی را »... درجهای برای یک کشور(ملت) که میتواند تحت شرایط بازار عادلانه و آزاد، کالاها و خدماتی را تولید کند که در سطح بازارهای جهانی قرار گیرد، در حالی که همزمان درآمدهای واقعی مردمش در طول این مدتطولانی، حفظ و گسترش یابد«. دوم، وزارت بازرگانی و صنعت بریتانیا(۱۹۹۸) رقابتپذیری را »...توانایی تولید کالاها و خدمات مناسب، با کیفیت مناسب، در قیمتی مناسب، در زمان مناسب تعریف میکند. این به معنی تلاقی نیازهای مشتری به طور کاراتر و موثرتر از شرکتهای دیگر است«. این تعریف به وضوح بیشتر حاکی از مزایای مطلق تا مزایای نسبی است. در واقع، بود و هریس بر اهمیت کارایی شرکت ناشی از رقابت ناقص و صرفه های مقیاس تاکید میکنند. بود و هریس کارایی شرکت را به کمک مزایای نسبی و مزایای رقابتی منطقه توضیح میدهد.

مفهوم سناریو نگاری:

میشل پرتر در سال ۱۱۳۵ سناریو را نگرش پایدار درونی از آیندهای که ممکن است اتفاق بیافتد – نه یک پیش بینی بلکه وجود یک آینده ممکن تعریف کرده است. شوارتز سناریو را ابزاری برای مدیریت استنباط در مورد محیط های آلترناتیو در آینده که یک تصمیم ممکن است نقش بازی کند می داند. شوماخر (۱۹۹۵) سناریو را روشی منظم جهت به تصویر کشیدن آینده های ممکن در تصمیمات سازمانی که ممکن است در آینده نقش بازی کنند تعریف می کند(Chermack, A.Lynham and (Wendy,2001:8T

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

سناریوسازی شایدکلیدی ترین روش شناسی آینده پژوهی است که می تواند آینده های محتملی که جهت انعکاسآینده های سازمان ها وسیستم های اجتماعی ساختار یافته اند را مدلسازی کند.(مارتلی ، از مقاله ساساپور،فرزانه ،آینده پژوهی حباب شهرنشینی در کلانشهر تهران)

فرهنگ لغت سناریو را طرح کلی وضعیت طبیعی و یا مورد انتظار حوادث می داند. اما اگر تخصصی تر بخواهیم سناریو را تعریف کنیم می توان گفت که سناریو داستانی توصیفی از بدیل های موجه است که به بخش خاصی از آینده نظر دارد (Ringland. ،۲۰۰۶:۱۸)سناریو، چهره آینده است. پیش گویی نیست، هدف سناریو سازی، گسترش تفکر در مورد آینده و عریض تر کردن طیف آلترناتیوهایی است که می تواند مورد نظر ما باشد (Porte ،۱۹۸۵:۳۷).

سناریو برای مدیریت، ابزاری به منظور توسعه چشم انداز استراتژیک فراهم می سازد، که توسط آن متغیرهای بحرانی آینده را شناسایی می کند. سناریوها براساس واقعیات و فرضیاتی قرار دارند که در گذشته کارائی خود را ثابت نموده اند. سپس برنامه ریزان استراتژیک بر پایه واقعیات و فرضیات، گزینه های آتی را مطرح می نمایند(مرادی مسیحی،۱۳۸۴:۳۹). برنامه ریزی مبتنی بر سناریو، یک ابزار برنامه ریزی استراتژیک کارآ برای برنامه ریزی بلند مدت در شرایط عدم قطعیت است. تفکر در سناریوها به ما کمک می کند تا منطق پیشرفت ها را بفهیمم، نیروهای پیشران، عوامل کلیدی، بازیگران کلیدی و پتانسیل خودمان را برای اعمال اثر روشن کنیم.

جدول ۱. نظریه های رقابت پذیری

نظریه/ مکتب	مفاهیم مربوط به رقابت پذیری منطقه ای	ارتقاءدهنده های رقابت پذیری
مکتب اقتصادی کلاسیک	۱-همه مناطق بر پایه مزیت نسبیشان نقشی در تقسیم کار دارند. اما اگر فناوری، و در نتیجه بهره وری، در همه مناطق مثل هم شود در این صورت هیچ مبنایی برای تجارت وجود نخواهد داشت. ۲-علیرغم اینکه یک منطقه چه بسا در تولید یک کالا بسیار مولد باشد، مع–الوصف ممکن است این صنعت خود را در بازار آزاد رو به زوال ببیند.	۱- سرمایه گذاری در فناوری موجب ارتقای تقسیم کار و در نتیجه افزایش بهرهوری میشود. ۲- تجارت (تغییر وضعیت از خودکفایی به تجارت آزاد)موتور محرک های برای رشد فراهم میآورد.
مکتب اقتصادی نئوکلاسیک	۱-همه مناطق بر پایه ظرفیت های خدادادی نسبیشان نقشی در تقسیم کار دارند. اما اگر ظرفیت های خدادادی نسبی، در همه مناطق مثل هم شود در این صورت هیچ مبنایی برای تجارت وجود نخواهد داشت. ۲-تعدیل قیمت عامل مستلزم همگرایی بازده ها به نیروی کار و سرمایه است.	تجارت)تغییر وضعیت از خودکفایی به تجارت آزاد(موتور محرکهای برای رشد فراهم میآورد.
مکتب اقتصادی کینز	۱-دولت ها میتواند با موفقیت در چرخه های اقتصاد مداخله کنند: زمانبندی حیاتی است. ۲-همگرایی مناطق با سیاست گذاری اقتصادی قابل تحقق است. 3 ۳-تمرکز سرمایه موجب افزایش بهره وری و رشد میشود.	۱-تمرکز سرمایه(نیروی کار و فناوری) ۲-سرمایهگذاری – هزینه کرد دولت، از جمله سرمایهگذاری در حوزه عمومی و کاهش مالیات برای بنگاه ها
نظریه اقتصاد توسعه	۱- مناطق "مرکز" به واسطه مزیت های تولیدی اولیه خود محتملاً پیشتازی خود را نسبت به مناطق "پیرامونی" کمترمولد حفظ میکنند. ۲- رسیدن مناطق عقب افتاده به مناطق توسعه یافته با سرعت بسیار کمی اتفاق میافتد.	۱-حرکت از کشاورزی به سمت بخش های با ارزش افزوده بالا ۲-گشودگی به بازار تجارت ۳-سرمایه گذاری مستقیم خارجی ٤-صندوق (خارجی) توسعه

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

	۳- سیاستگذاری برای رقابت پذیر کردن منطقه باید مراحل توسعه را مدنظر قرار دهد. ٤- سیاستگذاری برای رقابت پذیر کردن منطقه باید "اثر پخش" از طریق سرمایه گذاری مسقیم خارجی و یا صندوق توسعه را در نظر بگیرد.	
نظریه رشد درونزا	۱-تفاوت مناطق در بهره وری و رشد نتیجه تفاوت در فناوری و سرمایه انسانی است. ۲-بهبود فناوری و سرمایه انسانی موتورهای رشد هستند. ۳-تجارت آزاد میتواند برای در توسعه فناوری و رشد و در نتیجه رقابت پذیری موثر باشد. ٤-سرمایهگذاری در تحقیق و توسعه میتواند حیاتی باشد. ٥-ارتقای سرمایه انسانی با تعلیم و تربیت اهمیت کلیدی دارد.	۱-سرمایهگذاری در تحقیق و توسعه ۲-نوآوری ۳-سطح آموزش ٤-سرمایه گذاری در آموزش و تربیت نیروی انسانی ٥-انتشار موثر دانش
نظریه تجارت جدید	۱-مزیت یا برتری که یک منطقه در رقابت پذیری ناشی از موقعیت شرکتهای تولیدکننده آن منطقه است که به دلیل "پیشتازبودن" درصنعت موردنظرازنوعی مزیت رقابتی واستراتژیک برخوردار شدهاند. ۲-به منظور دستیابی به صرفه های خارجی ناشی از مقیاس به تخصصیابی در سطح شاخه های مختلف صنعت نیاز داریم. ۳-اندازه بازار داخلی برای دستیابی به صرفه های داخلی ناشی از مقیاس حیاتی است. ٤-سرمایه گذاری در نیروی کار، زیرساخت های تخصصی، شبکه های تامین کننده و فناوری های محلی شده صرفه های خارجی ناشی از مقیاس را افزایش میدهد.	فاکتورهای موثر در ارتقای رقابت پذیری همان عواملی هستند که مزیت "پیشتاز بودن" را تحت تاثیر قرار میدهند، به عنوان مثال: ▪ نیروی کار ماهی ▪ زیرساخت تخصصی ▪ شبکه ها و تامین کننده ها ▪ فناوریهای محلیشده
نظریه رشد	– در این زمینه که چه چیزی باعث رشد نوآوری محلی میشود دو دیدگاه وجود دارد.	۱- نوآوری ۲- برتری در فناوری
نئوشومپیتری	▪ تخصصیابی اقتصادی منطقهای ▪ تنوع اقتصادی منطقهای	3- کارآفرینی
نظریه خوشههای صنعتی	۱-مزیت رقابتی یک منطقه مبتنی است بر حضور خوشه های محلیشده از صنایع صادرات محور تخصصی شده ۲-دو متغیر شانس و دولت تاثیر غیرقابل انکاری در سطح رقابتپذیری دارند.	خوشه ای شدن از طرق زیر ارتقای رقابت پذیری منطقه ای را با افزایش بهره وری فراهم میکند: ▪ رقابت بینبنگاهی ▪ سرریز دانش ▪ نوآوری ▪ سرمایه گذاری ▪ نیروی کار ماهر متخصص
نظریه اقتصاد تکاملی	۱- نظریه تکاملی بر مزیت رقابتی پویا تاکید دارد. ۲- قابلیت های انطباقی یک اقتصاد منطقه ای برای ارائه واکنش مناسب به تغییرات بازار، ظهور رقبای	مهمترین عامل ارتقاءدهنده طبق این نظریه داشتن قابلیت تعریف مسیرهای جدید توسعه است که تکامل و تحول اشکال نهادی برای این مهم بسیار ضروری است.

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

	جدید، توسعه فناوری های جدید، مهمترین عامل حفظ سطح رقابت پذیری منطقه ای است.	
مکتب نهادگرایی	1- مزیت رقابتی یک منطقه از "غلظت" نهادهایش بدست میآید.	نهادهای رسمی و غیررسمی مطلوب و به لحاظ منطقهای تثبیت شده، از جوامع کسبوکاری و تجاری، تا اعتماد عمومی و سایر اشکال سرمایه اجتماعی همه و همه، یک محیط مطلوب برای توسعه اقتصادی و رشد فراهم میآورند.
نظریه اقتصاد فرهنگی	1- رقابت پذیری منطقه ای بستگی دارد به: ▪ تنوع فرهنگی و مدارا که موجب رشد نوآوری، خلاقیت و کارآفرینی میشود. ▪ تسهیلات و زیرساخت های مطلوب فرهنگی که کیفیت زندگی را در راستای کمک به جذب نیروی کار و کسب وکارهای ارتقاء میدهد.	۱-ارتقای سطح مدارا با آموزش ساکنان ۲-ارتقای کیفی و کمی تسهیلات و زیرساخت های فرهنگی
نظریه1 جغرافیای اقتصادی	- هر چند تمام نظریه های فوق با فهم رقابت پذیری ارتباط مستقیم دارند لیکن اغلب بعد فضایی که برای درک رقابت پذیری منطقه-ای بسیار حیاتی است؛ در آنها غایب است. منبع اصلی همه چنین نظریاتی زمینه جغرافیای اقتصادی است که چه شامل سه جریان اصلی زیر باشد: ▪ جغرافیای اقتصادی اصلی ▪ اقتصاد منطقه ای ▪ جغرافیای اقتصادی جدید	

روش تحقیق

در راستای تجزیه و تحلیل اطلاعات و بررسی شاخص ها و متغیر های پژوهش برای دستیابی به هدف تحقیق از روش ها و مدل های خاصی استفاده شده است.

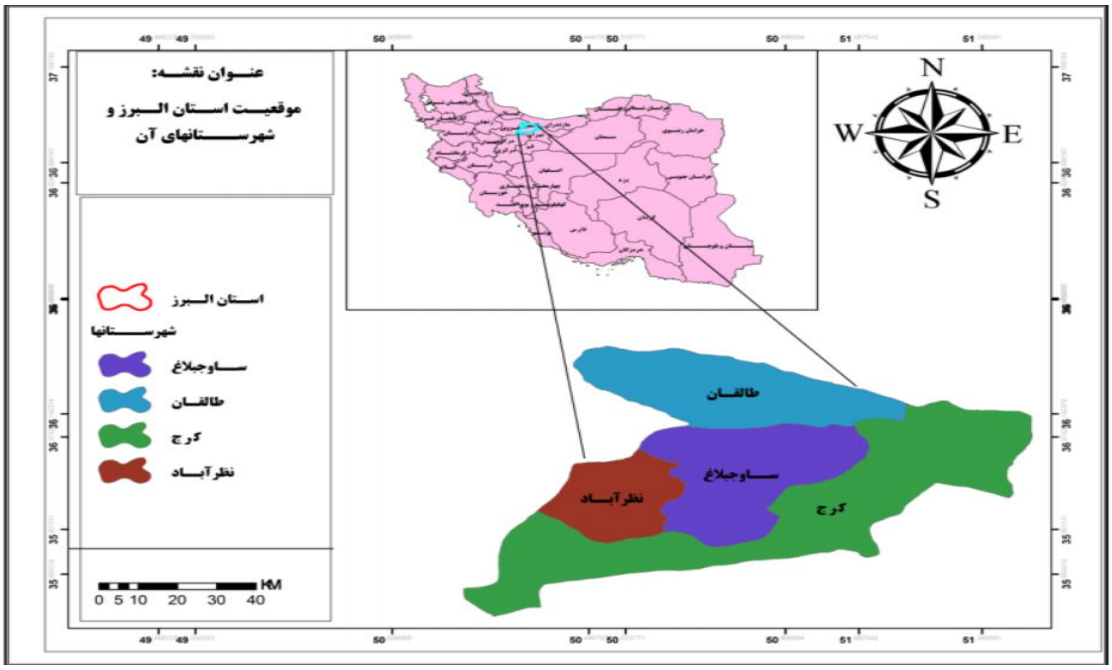
بدین منظور برای تحلیل وضعیت شاخص های مورد مطالعه اقدام به جمع اوری اطلاعات با استفاده از نرم افزار های الکتر و Micmac به تجزیه و تحلیل داده های حاصل از پرسشنامه اقدام گردید. برای اولویت بندی از مدل های چندمیاره الکتر استفاده گردید.در نهایت برای نمایش نهایی نتایج به صورت نقشه از نرم افزار GIS استفاده شد.

محدوده مورد مطالعه

استان البرز سی و یکمین استان ایران است.این شهر در ۲۰ کیلومتری غرب تهران و در حوزه استحفاضی استان تهران قرار گرفته است . بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیت استان البرز بالغ بر ۲۷۱۲۴۰۰ نفر می باشد.

استان البرز نیز دارای ۶ شهرستان می باشد، که شامل :کرج، فردیس، اشتهارد، نظرآباد و ساوجبلاغ و طالقان می باشد.

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

شکل ۱.محدوده مورد مطالعه

یافته‌های تحقیق

عوامل محیطی: با توجه به نقش مؤثر عوامل محیطی در سنجش رقابت‌پذیری مناطق و همچنین برای دستیابی به نتایج دقیق از ۱۹ متغیر محیطی استفاده‌شده است که متغیرهایی از قبیل امنیت شغلی،رضایت از درآمد،تبعیض جنسیتی،قانون مداری و امید به آینده، جزء مهم‌ترین شاخص‌های این بعد می‌باشند؛ به‌طوری‌که سعی شده در طول تحلیل و بررسی به این شاخص‌ها اهمیت بیشتری داده شود، ضمناً لازم به ذکر است که مقادیر به‌دست‌آمده برای این شاخص‌ها از طریق پرسشنامه بوده است که به تفکیک از شش شهرستان استان تکمیل گردیده است.

جدول۲. شاخص‌های عوامل محیطی مؤثر در رقابت‌پذیری مناطق

شاخص‌های محیطی										
شهرستان	اتحادیه‌های صنفی	تیراژ مطبوعات	مشارکت سیاسی	امنیت شغلی	رضایت از درآمد	عدالت	تبعیض جنسیتی	قانون مداری	میزان اهمیت رسانه ما	میزان استفاده از رسانه
کرج	۸۹۹۰	۷۳.۱۴	۶۸.۶	۳۱۵	۴۵.۰۴	۱۳.۶۶	۵۰.۱	۳۷.۹۶	۴۴.۹۶	۵۸.۵۱
ساوجبلاغ	۷.۱۰	۱۱.۹۹	۷۸.۵	۲۷.۵	۴۵.۷۶	۱۶.۸۲	۵۰.۲۴	۴۲.۲۴	۵۶.۴۲	۴۹.۹
نظرآباد	۴.۱۰	۱۰	۷۶	۲۰	۵۲.۰۴	۱۲.۳۶	۳۹.۲۸	۴۵.۱۶	۵۴.۶۸	۵۰.۴۸
اشتهارد	۰.۰۰	۴.۸۸	۸۳.۵	۳۲	۴۹.۳۲	۱۲	۶۴	۴۸.۹	۵۳.۰۷	۴۶.۶
طالقان	۰.۰۰	۰	۹۴	۳۷	۶۰.۸۸	۱۴	۶۰.۶۸	۶۵.۹۴	۶۱.۳۲	۵۷.۵
فردیس	۸۹.۹۰	۷۳.۱۴	۶۸.۶	۳۱.۵	۴۵.۰۴	۱۳.۶۶	۵۰.۱	۳۷.۹۶	۴۴.۹۶	۵۸.۵۱
	شاخص‌های محیطی									

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

	اوقات فراغت میزان	انعطاف‌پذیری	خواهی مشورت	آینده امید به	خودباوری	اجتماعی روابط	شفافیت صداقت و	خانوادگی روابط	هویت ملی	
کرج	۳۳.۳۲	۵۹.۰۶	۸۸.۴۶	۶۷.۶	۶۵.۶۲	۶۸.۰۸	۴۴.۰۴	۶۷.۹۶	۸۵.۲	
ساوجبلاغ	۳۰.۰۰	۴۴.۲	۹۴.۶۸	۷۶.۹۴	۶۵.۳۶	۵۶	۳۶.۸۶	۶۶	۹۷.۳۶	
نظرآباد	۵۷.۹۲	۴۶.۶۸	۸۸	۸۸	۶۱.۳۶	۴۵.۵۲	۵۶	۵۲.۰۶	۸۵.۳۲	
اشتهارد	۳۷.۳۳	۴۳.۳۸	۸۳.۹۴	۸۵.۳۲	۷۷.۳۲	۶۸	۴۸	۶۶.۶۸	۸۸	
طالقان	۳۴.۶۴	۵۳.۳۲	۵۷.۳۲	۸۲.۰۴	۶۷.۳۲	۳۶.۰۶	۶۱.۳۲	۴۸.۱۶	۶۰.۶۸	
فردیس	۳۳.۳۲	۵۹.۰۶	۸۸.۴۶	۶۷.۶	۶۵.۶۲	۶۸.۰۸	۴۴.۰۴	۶۷.۹۶	۸۵.۲	

منبع:(یافته‌های تحقیق،۱۳۹۸)

عوامل انسانی: برای این عامل از شش شاخص استفاده‌شده است که غالباً از منابع آماری مرکز آمار گردآوری‌شده است که یکی از مهم‌ترین شاخص‌های این بعد شاغلین با تحصیلات عالیه می‌باشد، چراکه به‌زعم نظریه‌پردازان و کارشناسان، نیروهای آموزش‌دیده و متخصص می‌توانند محرک توسعه و رقابت در مناطق باشند، این شش شاخص در جدول ۴-۲ قابل‌مشاهده است.

جدول۳. شاخص‌های عوامل انسانی مؤثر در رقابت‌پذیری مناطق

شاخص‌های انسانی						
شهرستان	جمعیت شهری	جمعیت کل	درصد شهرنشینی	تراکم جمعیت	نسبت دانش آموزان	تحصیلات عالیه شاغلین با
کرج	۱۹۴۳۹۹۵	۱۹۹۵۱۸۵	۹۸.۱	۱۱۱۲	۶۷۵.۸۱	۶۲.۵۸
ساوجبلاغ	۱۰۲۱۵۹	۲۵۹۹۷۳	۴۶.۵	۱۸۹.۶	۸۷۱.۹۸	۵۰.۸
نظرآباد	۱۱۱۹۹۶	۱۵۲۲۴۳	۷۹.۳	۲۴۰.۵	۸۸۷.۳۳	۴۵.۵۹
اشتهارد	۲۳۰۱۰	۳۷۸۷۶	۷۷.۸	۳۷.۴	۹۴۸.۶۲	۴۲.۵۸
طالقان	۳۲۱۱	۱۶۸۱۵	۱۱.۹	۲۴	۲۶۹.۴۰	۳۱.۲۴
فردیس	۴۱۰۸۴۲	۴۳۲۰۵۷	۹۵.۱	۵۶۱۱	۶۷۵.۸۱	۶۲.۵

منبع:استخراج‌شده از سرشماری۱۳۹۵

عوامل اقتصادی: شاخص‌های اقتصادی از مهم‌ترین شاخص‌های سنجش رقابت‌پذیری مناطق است که در این تحقیق نیز سعی شده است معیارهای مناسبی برای سنجش این بعد جمع‌آوری گردد. در این راستا با استفاده از داده‌های موجود در طرح‌های فرادست و همچنین جمع‌آوری اطلاعات گوناگون از سازمان‌ها و ارگان‌های ذی‌ربط، درمجموع ۱۱ متغیر مهم مشخص‌شده است. همه‌ی متغیرهای جمع‌آوری‌شده در این بعد از اهمیت بالایی برخوردارند بااین‌حال متغیر اشتغال از حیث اینکه جامعیت بیشتری دارد در این بعد از اهمیت بیشتری برخوردار است که این موضوع موجب شده در تحلیل‌های پیش رو به آن توجه بیشتری شود. متغیرهای عوامل اقتصادی در جدول ۴-۳ تشریح شده است.

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

جدول٤. شاخص‌های عوامل اقتصادی مؤثر در رقابت‌پذیری مناطق

شاخص‌های اقتصادی										
شهرستان	شاغلین مراکز فعالیت‌های خدماتی	شاغلین مراکز حمل‌ونقل و اطلاعات و ارتباطات	شاغلین مراکز فعالیت‌های مالی و بیمه	شاغلین مراکز آموزش	شاغلین مراکز سلامت و مددکاری	شاغلین کارگاه‌های صنعتی	تعداد پروانه‌های ساختمانی(سرانه)	عملکرد بودجه نسبت به مصوبه بودجه	هزینه‌های عمرانی	نرخ اشتغال
کرج	۷ ۰۰۹	۶۱ ۳۶۰	۱۰ ۸۲۹	۳۰ ۸۴۲	۱۶ ۲۰۹	۳ ۶.۲	۱۲ ۰۰.	۸۲ ۷.	۵ ۴.۴	۸ ۵.۱
ساوج بلاغ	۵ ۵۳	۵۳ ۱۴	۵۰ ۴	۲۴ ۵۲	۹۶ ۸	۳ ۰.۱	۲۳ ۵۸.	۱۳ ۱.۷	۵ ۷.۷	۹ ۰.۱
نظرآبا د	۲ ۶۶	۳۱ ۴۱	۲۴ ۹	۱۶ ۴۱	۵۸ ۸	۹. ۳	۲۶ ۸۰.	۱۳ ۵.۴	۴ ۳.۴	۸ ۸.۵
اشتها رد	۸ ۵	۷۴ ۷	۱۳ ۲	۳۷ ۵	۱۹ ۷	۲ ۴	۴۶ ۲۰.	۱۱ ۴.۵	۶ ۳.۲	۹ ۴
طالقان	۴ ۴	۴۴ ۳	۲۰ ۹	۵۷ ۱	۱۷ ۰	۰. ۴	۲۹ ۷۴.	۹۳ ۵.	۵ ۰	۹ ۱.۲
فردیس	۱ ۹۸	۱۷ ۳۴	۳۰ ۶	۸۷ ۲	۴۵ ۸	۳ ۶.۲	۵. ۰۰	۸۲ ۷.	۵ ۴.۴	۸ ۶.۴

منبع:(یافته‌های تحقیق،۱۳۹۸)

زیرســـاخت‌ها: چهارمین بعد از ابعاد ســـنجش میزان رقابت‌پذیری مناطق، زیرســـاخت‌های موجود در مناطق موردمطالعه است، چراکه وسیله و ابزار کار جزء مهم‌ترین محرکه‌های ایجاد رقابت بین مناطق است و این مهم از طریق زیرساخت‌های موجود در مناطق تأمین می‌گردد؛ به همین منظور در این تحقیق سعی شده است از شاخص‌های متعددی برای سنجش میزان زیرساخت‌ها در شهرستان‌های استان البرز استفاده گردد و درنهایت برای این کار از ۱۳ شاخص استفاده‌شده است که ازجمله مهم‌ترین شاخص‌ها می‌توان به میزان دسترسی‌ها اشاره کرد.

جدول۵. شاخص‌های عوامل اقتصادی مؤثر در رقابت‌پذیری مناطق

شاخص زیرساخت‌ها							
شهرستان	ظرفیت چرای واحد دامی در هکتار	باغات (هکتار)	تأسیسات(هکتار)	آبادی‌های فاقد اینترنت و وایرلس	میزان دسترسی	مرکزیت	درصد مشترکین برق(غیر خانگی)
کرج	۳.۵	۸۲۱۳.۸	۱۰۵۳.۷	۱۲۱	۱۶.۷۶	۵۴.۵۷	۹.۶۵

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

ساوجبلاغ	۲.۳۸	۱۴۴۸۷.۲	۱۶۵۲.۴	۶۹	۱۶.۴۶	۶۳.۹	۱.۴۹
نظرآباد	۲.۲	۱۶۰۱	۳۶۴.۳	۱۵۳	۶.۲	۵۵.۵۳	۰.۶۳
اشتهارد	۲.۶	۶۵۳	۹۸۱.۳	۱۲۶	۶.۹۵	۳۳.۷۴	۰.۳۱
طالقان	۳.۰۵	۶۹۴۱	۳۰	۱۱۳	۲.۱	۴.۸۱	۰.۰۹
فردیس	۰	۲۳۷۵.۵	۴۱۴.۴	۱۹۳	۲.۲	۵۴.۵۷	۹.۶۵
ادامه شاخص‌های زیرساخت‌ها	شاخص زیرساخت‌ها						
	تعداد جایگاه سوخت	وسایل نقلیه عمومی(سرانه)	فضای سبز(مساحت)	ظرفیت سالن‌های تئاتر و نمایش	تعداد عضو کتابخانه‌ها	تعداد مساجد و حسینیه‌ها	
کرج	۷۸	۷۲.۰۳	۵.۳۳	۶.۵۹	۴۳.۰۲	۱.۳۳	
ساوجبلاغ	۲۴	۵۲.۸۵	۸.۵۴	۵.۰۰	۸۵.۰۵	۰.۸۵	
نظرآباد	۴	۵۳.۳۴	۴.۷۹	۲.۱۰	۰.۰۰	۰.۴۶	
اشتهارد	۵	۲۳.۲۳	۹۸.۹۲	۲۶.۴۰	۰.۰۰	۲.۳۸	
طالقان	۱	۵.۳۵	۱۰.۱۱	۵۹.۴۷	۰.۰۰	۹.۵۲	
فردیس	۴	۶.۸۹	۰.۰۵	۶.۵۹	۴۳.۰۲	۱.۳۳	

منبع:(یافته‌های تحقیق،۱۳۹۸)

تشکیل ماتریس هماهنگ: این ماتریس فاقد عناصر قطر اصلی بوده و بقیه عناصر آن از مجموع اوزان اعضاء مجموعه هماهنگ تشکیل می‌شود، به عبارتی بعدازاینکه شاخص‌ها دوبه‌دو بین شهرستان‌ها مقایسه شدند و در هر شاخص، شهرستانی که مقدار موزون شده شاخص بالاتر بود،وزن آن شاخص برای آن شهرستان محاسبه‌شده و در غیر این صورت اثر آن شاخص نسبت به شهرستان موردنظر صفر خواهد بود؛ سپس جمع اوزان در هر مقایسه دوبه‌دویی در شهرستان‌ها باهم جمع شده و جدول ۴-۵ را تشکیل داده‌اند.

جدول۶.ماتریس هماهنگ

ماتریس هماهنگ								
	کرج	ساوجبلاغ	نظرآباد	اشتهارد	طالقان	فردیس	جمع مقادیر	میانگین مقادیر
کرج		۰.۵۴۴	۰.۶۵۱	۰.۵۵۶	۰.۵۸۲	۰.۹۲۳		
ساوجبلاغ	۰.۴۳۳		۰.۶۷۸	۰.۵۸۶	۰.۵۷۵	۰.۶۰۹		
نظرآباد	۰.۳۲۶	۰.۲۹۹		۰.۵۶۷	۰.۵۵۶	۰.۴۷۱		
اشتهارد	۰.۳۸۳	۰.۳۹۱	۰.۳۹۵		۰.۶۲۵	۰.۴۷۹		
طالقان	۰.۳۹۵	۰.۴۰۲	۰.۴۰۶	۰.۳۵۶		۰.۴۱۸	۱۵.۱۳۰	۰.۵۰۴
فردیس	۰.۶۴۰	۰.۳۶۸	۰.۴۹۸	۰.۴۶۰	۰.۵۵۹			

منبع:(یافته‌های تحقیق،۱۳۹۸)

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

تشـکیل ماتریس هماهنگ مؤثر: این ماتریس مانند یک مبدل آنالوگ به دیجیتال عمل می‌کند به این معنی که اگر ولتاژ پائین تر از مقدار مشـخصـی بود تبدیل به صـفر وگرنه تبدیل به یک می‌گردد این مقدار مشـخص را معمولاً حد آستانه میگویند.در ماتریس‌های هماهنگ و ناهماهنگ هم می‌توان گزینه‌هایی را که مطلوبیت آن‌ها پایین‌تر حد مشخصی می‌باشد را به صفر و باقی را به یک تبدیل کرد حد آستانه را در اینجا می‌توان از جدول زیر به دست آورد:

جدول۷.ماتریس هماهنگ مؤثر

ماتریس هماهنگ مؤثر						
	کرج	ساوجبلاغ	نظرآباد	اشتهارد	طالقان	فردیس
کرج		۱	۱	۱	۱	۱
ساوجبلاغ	۰		۱	۱	۱	۱
نظرآباد	۰	۰		۱	۱	۰
اشتهارد	۰	۰	۰		۱	۰
طالقان	۰	۰	۰	۰		۰
فردیس	۱	۰	۰	۰	۱	

منبع:(یافته‌های تحقیق،۱۳۹۸)

ماتریس نهایی و تعیین رتبه شهرستان‌ها به لحاظ معیارهای رقابت‌پذیری: در این قسمت با تجمیع مقادیر ردیفی ماتریس هماهنگ مؤثر می‌توانیم رتبه هر شهر را مشخص کنیم، بدین گونه که هر گزینه‌ای مقدار بیشتری داشته باشد، به لحاظ شاخص‌های رقابت‌پذیری وضعیت مطلوبی دارد.

جدول۸. ماتریس نهایی و تعیین میزان رقابت‌پذیری شهرستان‌های استان البرز

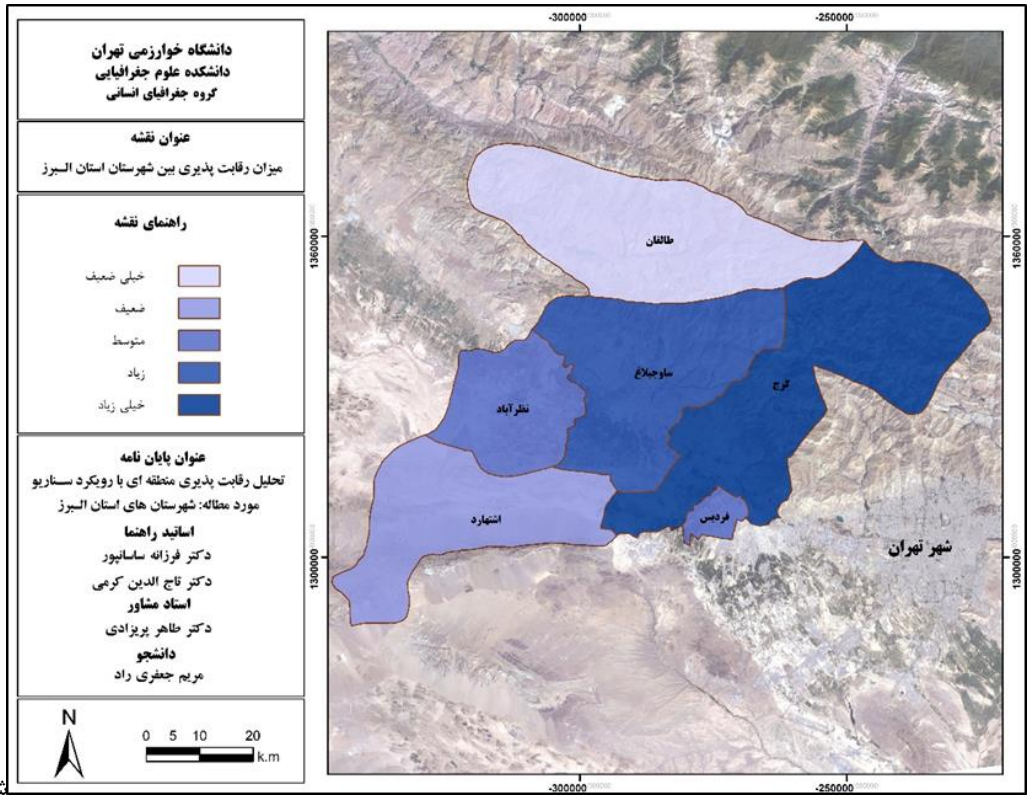
ماتریس نهایی							
	کرج	ساوجبلاغ	نظرآباد	اشتهارد	طالقان	فردیس	جمع مقادیر
کرج		۱	۱	۱	۱	۱	۵
ساوجبلاغ	۰		۱	۱	۱	۱	۴
نظرآباد	۰	۰		۱	۱	۰	۲
اشتهارد	۰	۰	۰		۱	۰	۱
طالقان	۰	۰	۰	۰		۰	۰
فردیس	۱	۰	۰	۰	۱		۲

منبع:(یافته‌های تحقیق،۱۳۹۸)

با توجه به جدول ۴-۷ درایه‌های ماتریس نهایی به‌صورت ردیفی باهم تجمیع شده و نهایتاً شـهرستان کرج با مقدار ۵ بالاترین میزان رقابت‌پذیری را بین شـهرسـتان‌های اسـتان البرز دارد. شـهرسـتان سـاوجبلاغ با مقدار ۴ در رتبه دوم و شـهرسـتان‌های نظرآباد و فردیس مشـترک در رتبه‌های بعدی واشـتهارد در رتبه چهارم و نهایتاً طالقان با مقدار صـفر در آخرین رتبه قرار می‌گیرد، البته عدد صفر صرفاً نشان‌دهنده رتبه‌ی این شهرستان است و این به معنی عدم وجود شاخص رقابت‌پذیری در این شهرستان نیست.

درنهایت برای درک بهتر و دید فضایی از نتیجه به‌دست‌آمده در این بخش، مقادیر هر شهرستان در قالب نقشه شکل ۲ به نمایش گذاشته‌شده است.

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

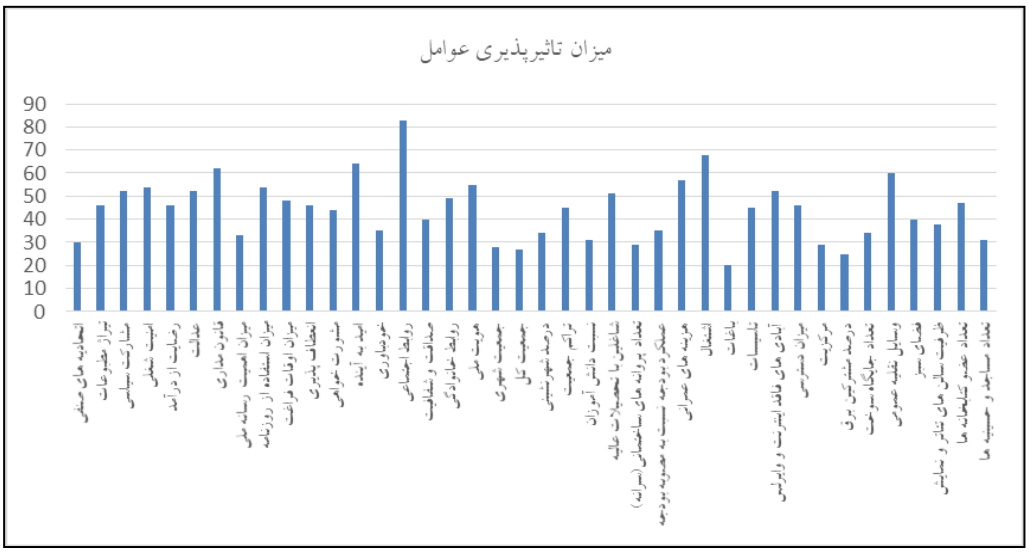
شکل۲.میزان شاخص‌های رقابت‌پذیری در شهرستان‌های استان البرز

شناسایی نیروهای کلیدی در رابطه با رقابت‌پذیری شهرستان‌های استان البرز در اشکال(۳-۶) نمایش داده شده است.

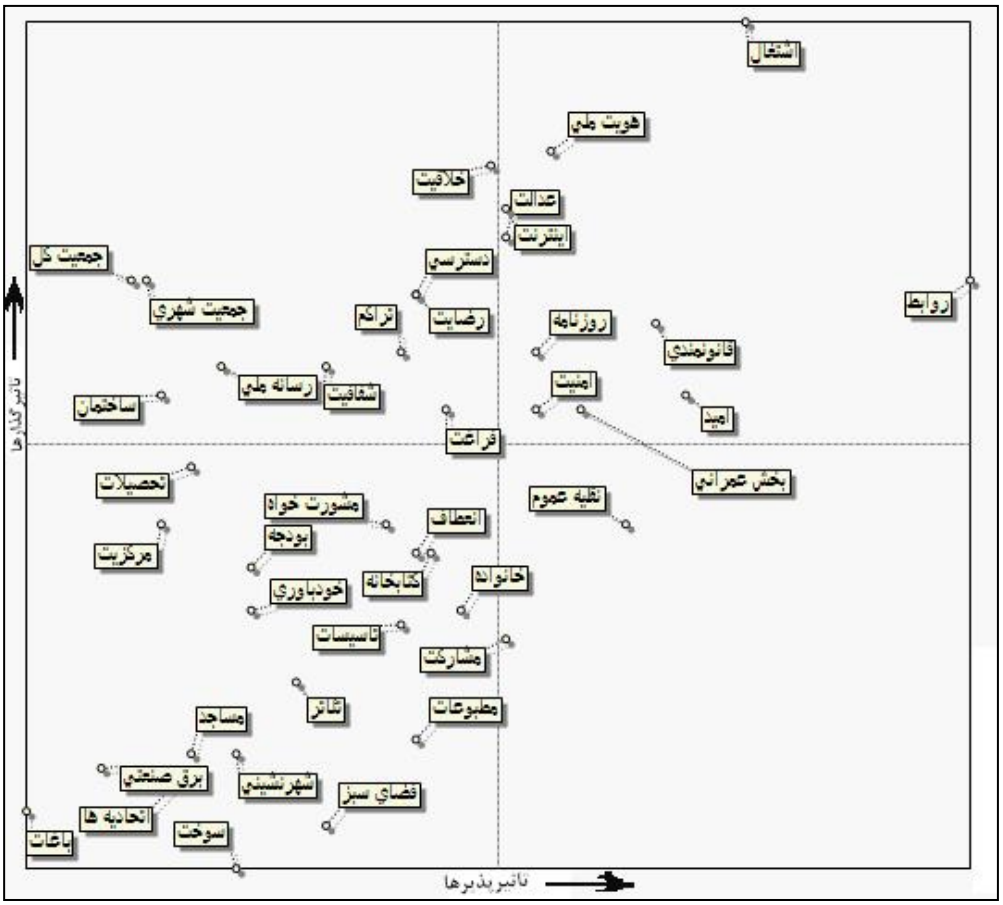
جدول۹. ماتریس اثرات متقاطع متغیرهای رقابت‌پذیری در شهرستان‌های استان البرز

	اتحادیه ها : 1	مطبوعات : 2	مشارکت : 3	امنیت : 4	رضایت : 5	عدالت : 6	قانونمندی : 7	رسانه ملی : 8	روزنامه : 9	فراغت : 10	انعطاف : 11	مشورت خواه : 12	امید : 13	خودباوری : 14	روابط : 15	شفافیت : 16	خانواده : 17	هویت ملی : 18	جمعیت شهری : 19	جمعیت کل : 20	شهرنشینی : 21	تراکم : 22	تحصیلات : 23	خلاقیت : 24	ساختمان : 25	بودجه : 26	بخش عمرانی : 27	اشتغال : 28	باغات : 29	تاسیسات : 30	اینترنت : 31	دسترسی : 32	مرکزیت : 33	برق صنعتی : 34	سوخت : 35	نقلیه عموم : 36	فضای سبز : 37	تئاتر : 38	کتابخانه : 39	مساجد : 40
اتحادیه ها : 1	0	0	0	0	1	2	1	1	1	0	0	2	1	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	2	0	1	1	1	0	0	0	0	1	1
مطبوعات : 2	0	0	2	0	0	2	3	1	3	1	1	0	0	0	1	2	0	2	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	1	1
مشارکت : 3	0	2	0	1	1	2	1	1	2	0	1	1	2	0	2	2	0	3	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0	1	1	1	2	1	0	0	0	0	0	0	2	
امنیت : 4	0	0	1	0	2	1	2	1	1	2	1	1	3	1	2	1	3	2	1	2	1	1	1	1	2	0	2	3	0	1	0	2	1	1	0	1	0	2	2	1	
رضایت : 5	1	1	3	0	0	0	2	0	1	1	2	2	3	2	3	3	2	3	0	0	0	2	1	3	0	3	2	3	0	1	2	2	0	0	2	2	2	1	1	1	
عدالت : 6	0	1	2	3	3	0	2	0	1	1	2	2	3	2	3	3	2	3	0	0	0	2	1	3	0	3	2	3	0	1	2	2	0	0	2	2	2	1	1	1	
قانونمندي : 7	1	1	2	2	3	3	0	1	1	0	1	1	3	2	2	3	2	3	1	1	1	1	0	3	1	3	2	2	0	1	1	1	1	1	0	2	2	0	0	0	
رسانه ملي : 8	1	3	2	1	1	2	3	0	2	2	2	2	2	2	3	3	2	3	0	0	0	0	2	2	0	0	2	2	0	0	1	0	0	0	0	1	0	2	2	2	
روزنامه : 9	1	3	2	1	0	3	2	2	0	1	2	2	2	2	3	3	1	2	0	0	0	0	1	3	0	2	1	2	1	1	2	1	1	0	0	1	0	2	2	1	
فراغت : 10	1	2	3	1	1	0	1	2	2	0	1	1	1	1	3	0	3	1	2	0	1	2	0	0	0	0	0	1	2	2	2	1	0	0	2	2	2	2	2	2	
انعطاف : 11	1	1	2	1	2	2	1	0	0	0	0	2	2	2	3	1	3	1	2	2	2	2	1	1	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	
مشورت خواه : 12	2	2	1	2	1	1	3	1	1	1	2	0	2	1	3	3	2	1	0	0	0	0	0	2	0	2	1	1	0	0	1	0	0	0	0	1	1	1	1	1	
امید : 13	2	1	3	1	2	1	3	1	2	1	1	2	0	2	2	0	1	0	0	0	0	3	2	2	2	2	1	3	0	0	0	0	0	2	1	1	1	2	2	1	
خودباوري : 14	0	0	1	3	2	1	2	0	1	1	2	1	3	0	2	1	2	2	0	0	0	0	2	3	0	0	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	
روابط : 15	1	1	1	2	1	2	2	1	2	2	3	3	2	2	0	1	2	2	2	0	0	0	0	2	0	2	1	3	0	0	2	1	0	0	1	2	1	2	2	2	
شفافيت : 16	2	2	3	2	2	3	2	1	2	0	2	1	3	1	2	0	2	3	0	0	0	0	2	3	1	3	1	2	0	1	3	1	1	1	0	0	0	0	0	0	
خانواده : 17	0	0	0	1	1	1	3	0	2	3	2	3	2	1	3	0	0	2	0	0	0	0	2	3	0	0	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	
هويت ملي : 18	0	2	3	1	2	2	3	3	2	0	1	1	3	1	2	1	2	0	0	2	0	0	2	3	2	0	2	1	2	3	3	2	1	2	3	2	3	2	2	1	
جمعيت شهري : 19	1	3	0	0	0	0	2	2	0	2	1	0	0	0	3	0	1	1	0	2	3	2	1	2	2	1	3	1	1	3	2	3	2	0	2	3	2	3	2	2	
جمعيت كل : 20	1	2	1	1	0	0	1	2	1	0	2	1	0	0	3	0	1	0	1	0	2	3	1	1	1	1	3	1	2	2	2	3	2	2	3	3	3	2	2	2	
شهرنشيني : 21	2	2	1	0	0	0	2	1	2	2	2	2	1	0	3	0	0	0	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
تراكم : 22	2	3	0	2	0	0	1	2	2	0	3	2	0	0	3	0	1	1	0	2	0	0	1	0	3	1	3	1	0	3	0	3	2	0	2	3	2	2	2	1	
تحصيلات : 23	0	0	0	0	0	2	3	0	2	0	2	2	3	2	3	2	2	3	0	0	0	0	0	3	0	0	0	2	0	0	2	2	1	0	0	2	3	1	0	3	0
خلاقيت : 24	3	2	1	3	2	2	2	0	2	2	0	2	3	3	3	2	1	2	2	0	3	0	1	0	1	2	2	2	0	2	3	1	1	2	0	2	1	3	2	1	
ساختمان : 25	0	0	0	3	2	0	1	0	1	0	0	1	2	0	1	0	0	0	3	2	3	2	0	0	0	2	3	3	3	3	1	1	2	3	0	3	3	0	1	1	
بودجه : 26	0	0	3	2	2	3	2	0	1	0	0	0	3	1	0	2	0	3	0	0	0	0	0	2	0	2	3	0	3	2	2	0	0	0	0	2	0	0	0	0	
بخش عمراني : 27	0	0	0	3	2	0	1	0	1	0	0	1	2	0	1	0	0	0	3	2	3	2	0	0	3	2	0	3	3	3	1	1	2	3	0	3	3	0	1	0	
اشتغال : 28	3	2	3	3	2	2	3	3	1	0	0	3	2	1	0	2	3	0	3	0	2	3	3	3	2	3	0	1	3	2	2	0	3	2	3	1	1	2	1		
باغات : 29	0	0	0	3	2	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2	1	0	0	0	2	0	0	0	1	3	0	0	0	
تاسيسات : 30	0	1	0	1	1	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	2	2	2	3	0	0	0	0	2	1	0	0	3	2	2	0	1	2	1	1	2	1	
اينترنت : 31	1	2	3	2	1	1	2	3	2	2	2	1	1	1	2	3	2	2	0	0	0	2	1	3	0	0	2	3	1	2	0	2	0	1	3	2	3	2	2	1	
دسترسي : 32	0	2	1	2	1	2	1	0	3	3	0	0	1	0	3	1	0	1	2	1	2	1	2	1	0	0	2	2	2	2	2	0	3	2	2	3	1	2	2	2	
مرکزيت : 33	1	2	0	2	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2	2	2	3	1	0	2	0	3	1	0	2	1	3	0	0	2	0	2	2	1	
برق صنعتي : 34	1	0	0	2	1	0	0	0	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	2	1	0	3	2	0	2	2	0	2	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	
سوخت : 35	0	0	0	1	1	0	0	0	0	3	0	0	0	0	2	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	3	1	0	0	1	0	0	0	0	
نقليه عموم : 36	0	0	1	1	1	2	1	0	1	2	2	1	0	0	3	0	0	1	2	1	2	3	1	0	0	0	2	0	0	1	1	3	2	0	2	0	2	1	1	1	
فضاي سبز : 37	0	0	2	0	0	2	2	0	0	1	3	1	1	1	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	
تئاتر : 38	0	0	1	0	0	2	1	2	1	2	2	0	1	1	2	0	2	1	0	0	2	2	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	2	0	0	1	0	0	2	0	
كتابخانه : 39	0	3	1	1	2	3	3	0	3	1	2	1	2	2	2	2	2	2	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
مساجد : 40	2	0	3	0	0	1	1	2	0	2	1	2	3	0	3	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

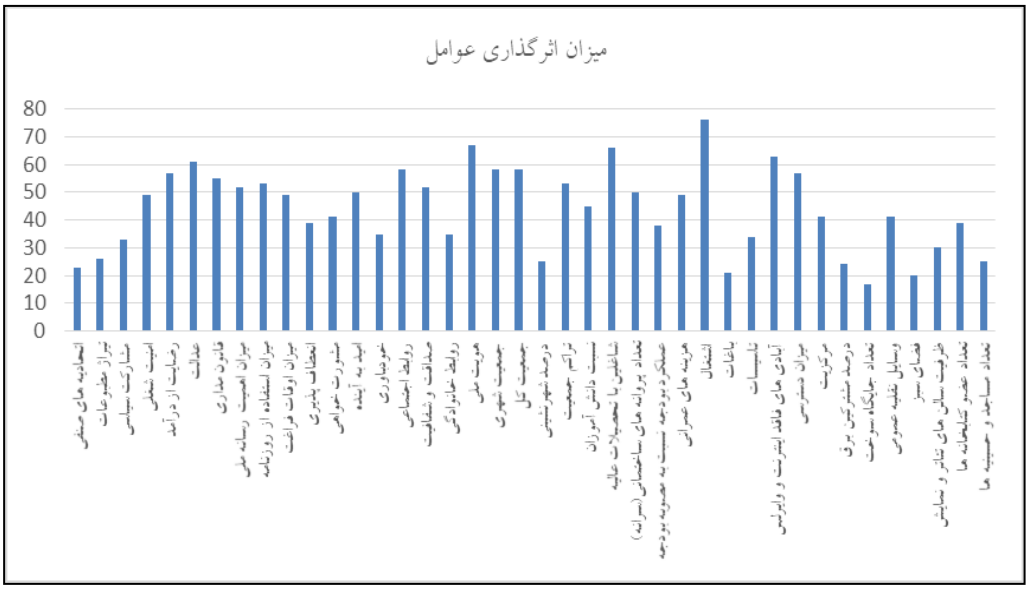

شکل ۳. نمودار میزان اثرگذاری هر یک از متغیرها

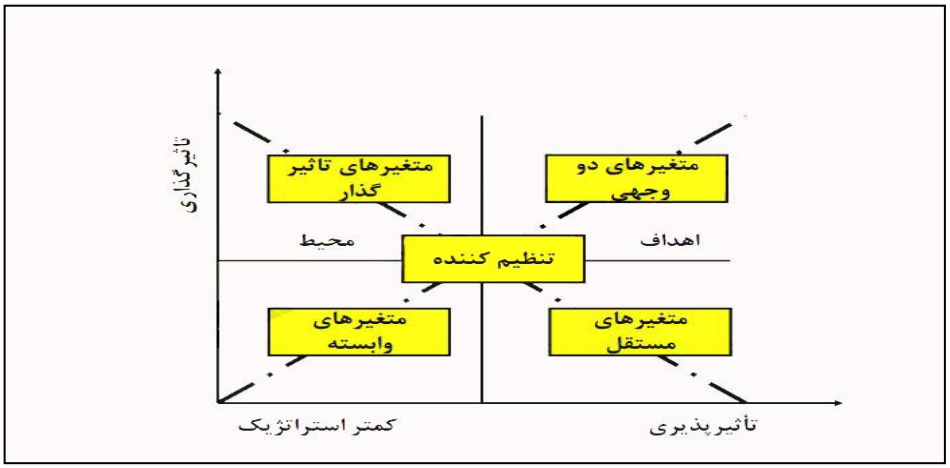

شکل ۴. موقعیت قرارگیری هرکدام از عوامل در محور مختصات تأثیرگذاری و تأثیرپذیری

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

شکل٥.نمودار میزان تأثیرپذیری هر یک از متغیرها

شکل ٦. پلان عوامل تأثیرگذار و تأثیرپذیر

درنهایت از میان ۴۰ عامل کلیدی شناسایی‌شده عوامل زیر به‌صورت مستقیم و بالقوه متغیرهای استراتژیک محسوب می‌شوند و می‌توان در آینده با کنترل، افزایش یا کاهش میزان این متغیرها، رقابت‌پذیری را بین شهرستان‌های استان البرز متأثر کرد.

- ❖ هویت ملی
- ❖ عدالت
- ❖ دسترسی به اینترنت
- ❖ تیراژ روزنامه
- ❖ قانون‌مندی
- ❖ امنیت شغلی
- ❖ رضایت از درآمد
- ❖ میزان دسترسی‌ها
- ❖ شفافیت

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

- ❖ شاغلین با تحصیلات عالی
- ❖ اشتغال

جدول ۱۰. مهم‌ترین عوامل کلیدی و نیروهای پیشران در رابطه با رقابت‌پذیری شهرستان استان البرز

شهرستان	امنیت شغلی	رضایت از درآمد	عدالت	قانون مداری	میزان استفاده از روزنامه	میزان شفافیت	هویت ملی	شاغلین با تحصیلات عالیه	میزان اشتغال	دسترسی به اینترنت	دسترسی‌ها	میانگین
کرج	۰.۴۲	۰.۳۷	۰.۴۰	۰.۳۳	۰.۴۴	۰.۴۵	۰.۴۱	۰.۵۱	۰.۳۹	۰.۳۷	۰.۶۶	۰.۴۳
ساوج بلاغ	۰.۳۷	۰.۳۷	۰.۵۰	۰.۳۶	۰.۳۸	۰.۴۳	۰.۴۷	۰.۴۱	۰.۴۱	۰.۲۱	۰.۶۵	۰.۴۲
نظرآباد	۰.۲۷	۰.۴۲	۰.۳۶	۰.۳۹	۰.۳۸	۰.۳۴	۰.۴۱	۰.۳۷	۰.۴۰	۰.۴۶	۰.۲۴	۰.۳۷
اشتهارد	۰.۴۳	۰.۴۰	۰.۳۵	۰.۴۲	۰.۳۵	۰.۴۴	۰.۴۳	۰.۳۴	۰.۴۳	۰.۳۸	۰.۲۷	۰.۳۹
طالقان	۰.۵۰	۰.۵۰	۰.۴۱	۰.۵۷	۰.۴۴	۰.۳۲	۰.۲۹	۰.۲۵	۰.۴۲	۰.۳۴	۰.۰۸	۰.۳۷
فردیس	۰.۴۲	۰.۳۷	۰.۴۰	۰.۳۳	۰.۴۴	۰.۴۵	۰.۴۱	۰.۵۱	۰.۴۰	۰.۵۹	۰.۰۹	۰.۴۰

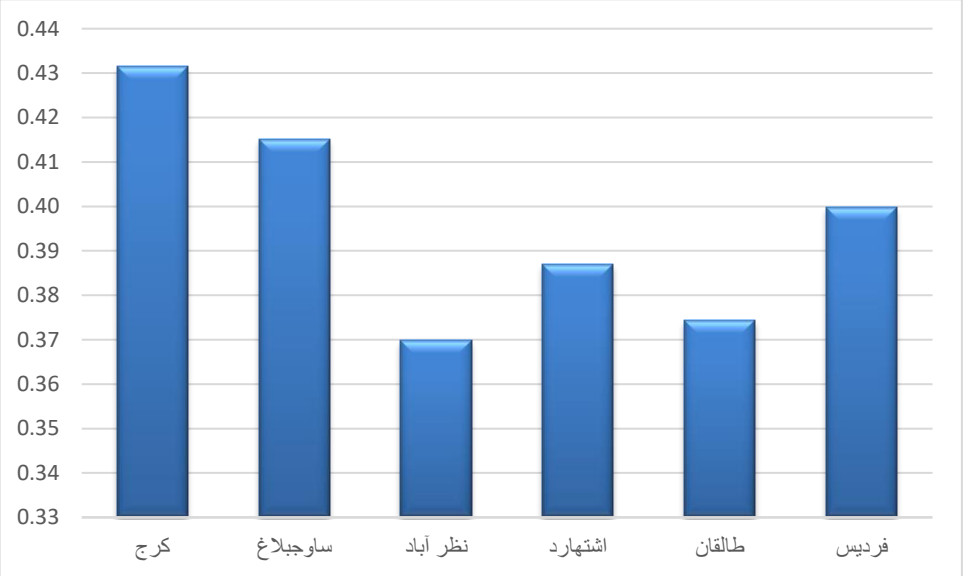
جدول ۱۱. وضعیت متغیرهای استراتژیک در وضع موجود

عوامل	مهم‌ترین متغیرهای پیشران
محیطی	امنیت شغلی
	عدالت
	شفافیت
	قانون‌مندی
	هویت ملی
	رضایت از درآمد
	استفاده از مطبوعات
انسانی	شاغلین با تحصیلات عالی
اقتصادی	اشتغال
زیرساخت‌ها	دسترسی به اینترنت
	میزان دسترسی‌ها

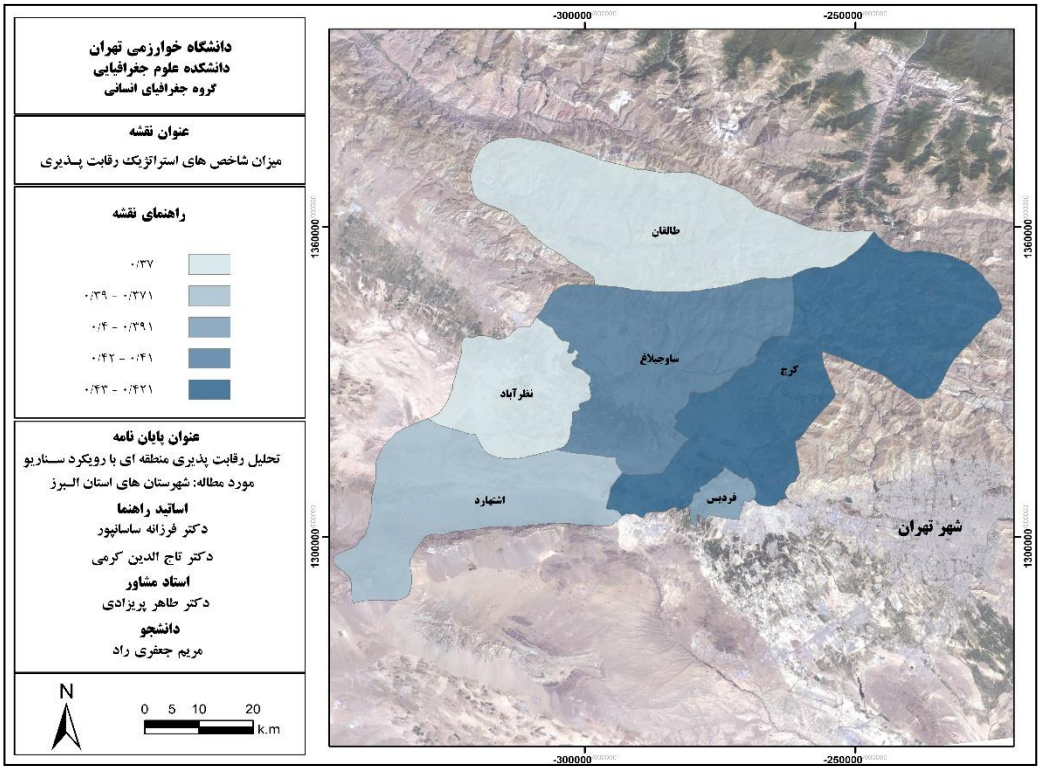
با توجه به جدول ۱۱ می‌توان دریافت که به‌طورکلی متغیرهای لازم برای ایجاد رقابت‌پذیری در شهرستان‌های استان البرز در وضعیت موجود نیز نامطلوب است چراکه مقادیر میانگین از ۵۰ درصد نیز پایین‌تر است و چنانکه این روند ادامه یابد، وضعیت نامطلوب‌تر نیز می‌شود. دیگر نتیجه‌ای که از این جدول می‌توان گرفت تفاوت اندک اختلاف میانگین بین شهرستان‌های استان می‌باشد، و این نشان می‌دهد برای توسعه رقابت‌پذیری در استان، بایستی به‌صورت جامع برای تمام

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

شهرستان‌های استان برنامه‌ریزی انجام داد. اما به‌طورکلی شهرستان کرج با ۰.۴۳ مطلوب‌ترین وضعیت و شهرستان‌های نظرآباد و طالقان به‌صورت مشترک به ۰.۳۷ نامطلوب‌ترین وضعیت رو به لحاظ شاخص‌های استراتژیک دارا هستند.

شکل ۷. نمودار وضعیت متغیرهای استراتژیک در شهرستان‌های استان البرز

شکل ۸. نقشه وضعیت متغیرهای استراتژیک در شهرستان‌های استان البرز

(ماخذ : نگارنده)

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

آنچه در فرایند تحقیق بررسی گردید، معلوم می‌کند که توجه به رقابت‌پذیری منطقه‌ای عاملی حیاتی برای رشد و توسعه مناطق می‌باشد، چراکه هر چه در زمان پیش می‌رویم مرزهای جغرافیایی ناملموس‌تر شده و به‌سوی جهانی‌شدن نزدیک می‌شویم و این عامل باعث شده بازیگران مختلف اقتصادی تعدد و تنوع بیشتری داشته باشند و به دلیل توسعه زیرساخت‌های الکترونیکی نیز به سهولت بازارهای مصرف را قبضه کنند. بنابراین در چنین فضاهای به وجود آمده داشتن روحیه رقابت‌پذیری اجتناب‌ناپذیر است، چراکه این رقابت است که موجب بهبود روش‌ها و فرایند تولیدات می‌شود و به پیرو آن کیفیت و کمیت کالاهای نهایی بهبودیافته و مناطق با دستیابی به بازارهای مصرف داخلی و خارجی به حیات خود ادامه می‌دهند.شهرستان‌های استان البرز نیز از این قاعده مستثنی نیست و ضرورت دارد با ایجاد شرایط رقابتی بین شهرستان‌های استان البرز آن‌ها را برای مقابله با فعالان اقتصادی فرا منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی آماده کرد.

حال در این بخش بایستی با ارائه نسخه‌ای است بتوان میزان رقابت‌پذیری را در شهرستان‌های استان تقویت کرد، که برای این کار لازم است به استراتژی‌هایی مراجعه کنیم که در این تحقیق به‌دست‌آمده‌اند، بنابراین مواردی که در ادامه آمده‌اند، پیشنهاداتی است که محقق برای تحقق رقابت‌پذیری بین شهرستان‌های استان البرز ارائه کرده است:

- ❖ فرصت‌های شغلی زیادی ایجاد گشته و قراردادهای کاری بلندمدتی با کارکنان انعقاد گردد.
- ❖ شایسته‌سالاری در کلیه امور موردتوجه قرار گیرد با روابط رانتی برخورد قاطع شود.
- ❖ آمارهای صحیح و قابل‌دسترس از افراد و سازمان‌ها برای آگاهی عموم مردم ارائه‌شده و بدین ترتیب شفافیت در جامعه بیشتر شود.
- ❖ همه اقشار به قوانین احترام بگذارند، و مجریان قانون نیز برخورد یکسانی با همه آحاد مردم داشته باشند.
- ❖ به هویت ملی توجه شده و با فعالیت‌های هنری، فرهنگی و رسانه‌ای تقویت شود.
- ❖ داشتن درآمد بالا با هزینه‌های پایین برای زندگی تا موجب فراغت بال و شکوفایی اذهان فعال گردد.
- ❖ تأکید و ترویج مطالعه کتاب و مطبوعات برای کسب اطلاعات دست‌اول
- ❖ استخدام همه افراد تحصیل‌کرده در حیطه تخصصی آنان تا موجب بروز خلاقیت در امور شود.
- ❖ افزایش نرخ اشتغال با خلق فرصت‌های شغلی جدید.
- ❖ زیرساخت‌ها و تجهیزات الکترونیکی و همچنین زیرساخت‌های تبادل اطلاعات (اینترنت) توسعه یاد.
- ❖ تعدد و تنوع زیادی در شریان‌های ارتباطی ایجاد گردد.

منابع

پورمحمدی، محمدرضا؛ حسین زاده دلیر،کریم؛ قربانی، رسول؛ زالگی، نادر (۱۳۸۹) مهندسی مجدد فرایند برنامه ریزی با تأکید بر رویکرد آینده نگاری، مجله ی جغرافیا و توسعه، شماره ۲۰ صفحات ۳۸تا ۵۶

هاشم پور ،احمدی ، (۱۳۸۹)، رقابت پذیری منطقه ای بمثابه رویکردی نوین در توسعه منطقه ای، راهبرد یاس ، شماره ۲۲

هاشم پور ، ده ده جانی ، (۱۳۹۳) ، شناسایی و اولویت بندی عوامل ریشه ای تاثیر گذار در ارتقای رقابت پذیری منطقه ای مورد مطالعه استان کردستان ، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای شماره ۱۹

پور صفوی ، جعفری ،(۱۳۹۶)، ارزیابی رقابت پذیری منطقه ای در مناطق شهری عملکردی استان مازندران با استفاده از تحلیل خوشه ای ، پژوهش های جغرافیای انسانی شماره ۴

اکبری، نعمتالله و زاهد مرادی(1387): «بررسی اقتصادی و تعیین اولویت های سرمایه گذاری صنعتی در استان کردستان»، پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی علوم اقتصادی، سال 8، شماره 3)پیاپی 30(، تهران، صص 33- 58.

جواهری، بختیار و بهروز هادی زنوز (1387): «بررسی کمی اشتغالزایی بخشهای اقتصادی استان کردستان در چارچوب جدول داده- ستانده(*I-O*)»، پژوهشنامه اقتصادی، شماره 3، تهران، صص 163- 189.

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

داداشپور، هاشم و فرانک احمدی (1389): «رقابت پذیری منطقه ای به مثابه رویکردی نوین در توسعه منطقه ای»، مجله راهبرد یاس، شماره 22، تهران، صص 51-80.
داداشپور، هاشم و آرمان فتح جلالی (1392): «تحلیلی بر الگوهای تخصصی شدن منطقهای و تمرکز فضایی صنایع در ایران»، فصلنامه برنامهریزی منطقهای، سال 3، شماره 11، مرودشت، صص 18- 1.
داداشپور، هاشم؛ علیزاده، بهرام و بهاره مدنی(1390): «بررسی و تحلیل روند توسعه یافتگی و نابرابری های فضایی در شهرستانهای آذربایجان غربی»، فصلنامه علوم اجتماعی، شماره 11، تهران، صص 171- 205.
داداش پور، هاشم؛ علیزاده، سمانه و مجتبی رفیعیان(1392): «سنجش توسعه یافتگی و نابرابری هایی فضایی در استان خراسان شمالی با استفاده از مدل منطق فازی»، دو فصلنامه جغرافیا و توسعه ناحیهای، شماره 21، مشهد ،صص 103- 120.
ساسانپور،فرزانه، مقاله آینده پژوهیحباب شهرنشینی در کلانشهر تهران ،نشریه تحقیقات کاربردی ،سال ۱۷ ، شماره ۴۷ ،
دینی ترکمانی، پوریا(1391): «مروری بر نظریههای تجارت بینالملل»، دو ماهنامه مجله اقتصادی، سال 12، شماره 2، تهران، صص 99-104.
صباغ کرمانی، مجید (1380): اقتصاد منطقه ای (تئوری و مدل ها)، انتشارات سمت، چاپ اول، تهران.
عطایی، محمد (1389): تصمیم گیری چندمعیاره، انتشارات دانشگاه صنعتی شاهرود، چاپ اول، شاهرود.
قربانیان، مهدی (1390): تحلیل و برآورد جدول داده- ستانده استان کردستان، پایاننامه کارشناسی ارشد رشته علوم اقتصادی ،گروه علوم اقتصادی دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه پیام نور تهران.
مجیدی، فریبرز(1388): فرهنگ تلفظ نامهای خاص، انتشارات فرهنگ معاصر، چاپ اول، تهران.
ندایی طوسی ، سحر: چارچوب توسعه ی فضایی به منظور برقراری رقابت پذیری مکانی در سطوح بین منطقه ای تا کلان شهری مورد پژوهی استان های ۳۰ گانه ایران
لادی ، تهمینه ، ۱۳۹۶:ارزیابی رقابت پذیری در راستای ارتقای کارایی در برنامه ریزی توسعه منطقه ای مورد مطالعاتی استان آذربایجان شرقی
ناظمی ،امیر. نوری –حسین : فصلنامه مطالعات راهبردی ،سناریو های ایران در سال ۱۳۹۶
ابرتهیم زاده –عیسی،محمد پور–مرتضی : شناسایی و تحلیل اثرات متقابل عوامل کلیدی و سنجش میزان پایداری منطقه ای با رویکرد آینده نگاری راهبردی ، (استان خراسانی شمالی)
زالی –نادر ، زمانی پور : تحلیل سیستمی متغییر های راهبردی توسعه منطقه ای در برنامه ریزی سناریو مبنا (استان مازندران)
ساسانپور– فرزانه، حاتمی –افشار :تحلیل رقابت پذیری کیفیت زندگی کلان شهر تهران در سطح جهانی
نظم فر – حسین ،عشقی چهاربرج –علی : تحلیل فضایی رقابت پذیری سکونتگاه های شهری استان ایران
اسکندری ، اصغر پیله ور : سنجش مولفه های موثر رقابت پذیری منطقه ای در جهت توسعه پایدار (استان خراسان).
آقا زاده –هاشم و استیری – مهرداد و اصانلو –بهاره (۱۳۸۶) : بررسی مولفه های رقابت پذیری بنگاه ها در ایران ، فصلنامه پژوهش های اقتصادی – سال ششم – شماره ۳.
توتونچیان ، ایرج و مهرنوش مینا (۱۳۸۸) : رقابت پذیری دانش محور در ایران ، فصلنامه پژوهش های اقتصادی سال نهم شماره اول .
داداش پور، هاشم (۱۳۸۸) خوشه های صنعتی ،یادگیری ،نوآوری . توسعه منطقه ای ، مجله علمی – ترویجی رابهبرد یاس شماره ۱۸
داداش پور ، هاشم– احمدی –فرانک(۱۳۸۹) : رقابت پذیری منطقه ای بمثابه رویکردی نوین در توسعه منطقه ای
جعفری ،شاهین: سنجش و تحلیل رقابت پذیری منطقه ای در مناطق شهری عملکردی مازندران با رویکرد نهادی .
مخدوم – مجید،کتاب شالوده آمایش سرزمین ،انتشارات دانشگاه تهران ،چاپ ۱۳
طرح کالبدی منطقه جنوبی البرز
اداره کل جهاد کشاورزی استان البرز
سازمان نقشه برداری
طرح آمایش استان البرز
سازمان آمار
فولادگر، م، م. ۱۳۸۶. طراحی ساختار سیستم پشتیبانی در تصمیم‌گیری جهت مدیریت منابع و مصارف آب متناسب با حوضه‌های آبریز کشور، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد مهندسی عمران آب، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه تربیت مدرس.

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

ملک محمدی، ب.؛ زهرایی، ب.؛ کراچیان، ر. ۱۳۸۷. رتبه‌بندی جواب‌های مدل بهینه سازی چند هدفه بهره‌برداری از مخازن با روش Electre-TRI، مجموعه مقالات سومین کنفرانس مدیریت منابع آب ایران، تبریز. ایران

رهنما، محمدرحیم، معروفی، ایوب (۱۳۹۲)«گزارش آمایش استان خراسان رضوی»، آمایش سرزمین، جهاد دانشگاهی مشهد.

شوارتز، پیتر (۱۳۸۸) «هنر درونگری، برنامه¬ریزی برای آینده در نیای عدم قطعیت»، ترجمه عزیز علیزاده، انتشارات مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی، چاپ اول.

خوش¬دهان، علی، (۱۳۸۸) «آینده‌پژوهی با تکنیک سناریوسازی» انتشارات مرکز آموزش و تحقیقات صنعتی ایران.

داداش پور، هاشم؛ علیزاده، سمانه و مجتبی رفیعیان (۱۳۹۲) ، سنجش توسعهیافتگی و نابرابریهایی فضایی در استان خراسان شمالی با استفاده از مدل منطق فازی، دو فصلنامه جغرافیا و توسعه ناحیهای، شماره ۲۱، مشهد، صص ۱۰۳- ۱۲۰

شهیکی تاش، محمدنبی (۱۳۹۴)، بررسی عوامل تأثیرگذار بر شاخص رقابتپذیری کشورها با تأکید بر اقتصاد ایران، فصلنامه سیاستهای مالی و اقتصادی، سال سوم، شماره ۱۱، پاییز ۱۳۹۴، صفحات ۱۸۸-

Dogan, E. (2010). Reimaging the City: Istanbul towards Globalization and Commodification. Special Issue-Número Especial Cities as Creative Spaces for Cultural Tourism Ciudades como espacios creativos para el Turismo Cultural, 8(3), 7.

Myers, D., Kistuse, A. (2000) Constructing the Future in Planning: a Survey of Theories and Tools, Planning Education and Research, 19 (3), pp. 221-231.

Amer, M., Daim, T. U., Jetter. A. (2013) A Review of Scenario Planning, Futures, 42, pp. 23-40.

Krawczyk, E., Ratcliffe, J. (2006) Application of Futures Methods in Urban Planning Processes in Dublin, Fennia, 184 (1), pp. 75-89.

Peterson, Garry D.; Cumming, Graeme S.; Carpenter, Stephen R. (2003). "Scenario planning: a tool for conservation in an uncertain world". Conservation biology, 17(2), 358- 366.

Adboye, T., and Clark, N. (1997). "Methodological Issues in Science and Technology Policy Research: Technological Capability." Science Technology Society, 2(1), 73-98.

Anabela Dinis , Territorial Marketing(2004): A Useful Tool for Competitiveness of Rural and Peripheral Areas , 44th European Congress of ERSA , University of Porto,pp. 25-29 , August.

Ben Gardiner , Cambridge Econometrics(2003), Regional Competitiveness Indicators for Europe: Audit, Database Construction and Analysis, Regional Studies Association International Conference.

Cagacan Deger, Nese Kumral and Burcu Turkan(2000), Competitiveness, Productivity and Growth in European Union and Turkey.

Camagni,R.(2002),On the Concept of Territorial Competitiveness: Sound of Misleading?, Journal of Urban Studies, Vol. 39, 2395-2411,

Castells, M. and Hall, P. (1994), Technolpoles of the World: The making of the 21st Century, Routledge: London.

Cumbers, A. and Mackinnon, D.(2004), Introduction: Clusters in Urban and Regional Development, Urban Studies, Vol.41, Nos. 5/6, pp.959-969

Davies, H., and Ellis, P.(2000), Porters Competitive advantage of Nations: time for the final judgment? Journal of Management Studies, 37, 8, PP. 1189-1213.

Dimian Gina Cristina , Dimian Mihai and Profiroiu Alina , The Human Resource Role in The Europian Competitiveness Models , pp. 269-274

Gillian Bristow(2005), Everyone's a 'winner': problematising the discourse of regional competitiveness, Journal of Economic Geography 5, 2005.

Huovari,J. Kangasharju, A., Alanen, A. (2000), Regional Competitiveness in Finland, ERSA 40th European Congress, 29th August - 1st September.

Lengyel, I.(2004), The Pyramid Model: Enhancing Regional Competitiveness In Hungary, Acta Oeconomica, Vol. 54 (3).

Krugman,P.(1994), Competitiveness: A dangerous obsession, Journal of Foreign Affairs,vol.37,p.34.

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

Janne Huovari, Aki Kangasharju and Aku Alanen(2001), Constructing an Index for Regional Competitiveness, Pellervo Economic Research Institute Working Papers, No: 44 (June).
János Rechnitzer and Bálint Filep(2009), An Analysis of the Hungarian Major
Cities and Their Territories and Their Opportunities of Development, REAL
CORP 2009 Tagungsband, pp. 597-601. http://www.corp.at
João Pedro Almrdia Couto, José Cabral Vieira, Maria Teresa Borges Tiago and ғ Maria Manuela Natário(2005), Competitiveness of Portuguese Regions : A Comparative Analysis , Instito Politécnico da Guarda- Escola Superior de Tecnologia e Gestão.ғ
Michael Kitson, Ron Martin and Peter Tyler(2004), Regional Competitiveness: An Elusive yet Key Concept?, Regional Studies, Vol. 38.9, December.
Porter, Michael.(1998), Clusters and the New Economics of Competition, Harvard Business Review, 73 (3), pp.55-71.
Porter, Michael(1990), Competitive Advantage of Nations, Free Press: New York. - RJ Stimson, R Stough, BH Roberts(2006), Regional Economic Development: Analysis and Planning Strategy, Springer, 2006 , pp. 279-318
Roberts, B. and Stimson, R. J.(2002), Multi-Sectoral Qualitative Analysis: A Tool for Assessing the Competitiveness of Regions and Formulating Strategies for Economic Development, The Annals of Regional Science, 32: 469-494
Roberto Camagni(2002), On the Concept of Territorial Competitiveness: Sound or Misleading? , Urban Studies, Vol. 39, No. 13, pp. 2395–2411.
Ronald L. Martin(2004), A Study on the Factors of Regional Competitiveness: A draft final report for The European Commission Directorate-General Regional Policy, University of Cambridge.

Mousseau, V.; Slowinski, R. 1998. Inferring an ELECTRE TRI model from assignment examples. Journal of Global Optimization, 12: 157- 174.

Berge, L. S. A .2002. Transport Infrastructure Regional Study (TIRS) in the Balkans, Final Report, Appendix 8, ELECTRE TRI.
Kosow, Hannah, and, Robert Gabner(2008) methods of future and scenario analysis overview, assessment, and selection criteria, studies. deutsches institute fur entwicklungspolitik.
Adboye, T., and Clark, N. (1997). "Methodological Issues in Science and Technology Policy Research: Technological Capability." Science Technology Society, 2(1), 73-98.
Anabela Dinis , Territorial Marketing(2004): A Useful Tool for Competitiveness of Rural and Peripheral Areas , 44th European Congress of ERSA , University of Porto,pp. 25-29 , August.
Ben Gardiner , Cambridge Econometrics(2003), Regional Competitiveness Indicators for Europe: Audit, Database Construction and Analysis, Regional Studies Association International Conference.
Cagacan Deger, Nese Kumral and Burcu Turkan(2000), Competitiveness, Productivity and Growth in European Union and Turkey.
Camagni,R.(2002),On the Concept of Territorial Competitiveness: Sound of Misleading?, Journal of Urban Studies, Vol. 39, 2395-2411,
Castells, M. and Hall, P. (1994), Technolpoles of the World: The making of the 21st Century, Routledge: London.
Cumbers, A. and Mackinnon, D.(2004), Introduction: Clusters in Urban and Regional Development, Urban Studies, Vol.41, Nos. 5/6, pp.959-969
Davies, H., and Ellis, P.(2000), Porters Competitive advantage of Nations: time for the final judgment? Journal of Management Studies, 37, 8, PP. 1189-1213.
Dimian Gina Cristina , Dimian Mihai and Profiroiu Alina , The Human Resource Role in The Europian Competitiveness Models , pp. 269-274
Gillian Bristow(2005), Everyone's a 'winner': problematising the discourse of regional competitiveness, Journal of Economic Geography 5, 2005.

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

Huovari,J. Kangasharju, A., Alanen, A. (2000), Regional Competitiveness in Finland, ERSA 40th European Congress, 29th August - 1st September.
Lengyel, I.(2004), The Pyramid Model: Enhancing Regional Competitiveness In Hungary, Acta Oeconomica, Vol. 54 (3).
Krugman,P.(1994), Competitiveness: A dangerous obsession, Journal of Foreign Affairs,vol.37,p.34.
Janne Huovari, Aki Kangasharju and Aku Alanen(2001), Constructing an Index for Regional Competitiveness, Pellervo Economic Research Institute Working Papers, No: 44 (June).
János Rechnitzer and Bálint Filep(2009), An Analysis of the Hungarian Major
Cities and Their Territories and Their Opportunities of Development, REAL
CORP 2009 Tagungsband, pp. 597-601. http://www.corp.at
João Pedro Almrdia Couto, José Cabral Vieira, Maria Teresa Borges Tiago and F Maria Manuela Natário(2005), Competitiveness of Portuguese Regions : A Comparative Analysis , Instito Politécnico da Guarda- Escola Superior de Tecnologia e Gestão.F
Michael Kitson, Ron Martin and Peter Tyler(2004), Regional Competitiveness: An Elusive yet Key Concept?, Regional Studies, Vol. 38.9, December.
Porter, Michael.(1998), Clusters and the New Economics of Competition, Harvard Business Review, 73 (3), pp.55-71.
Porter, Michael(1990), Competitive Advantage of Nations, Free Press: New York. - RJ Stimson, R Stough, BH Roberts(2006), Regional Economic Development: Analysis and Planning Strategy, Springer, 2006 , pp. 279-318
Roberts, B. and Stimson, R. J.(2002), Multi-Sectoral Qualitative Analysis: A Tool for Assessing the Competitiveness of Regions and Formulating Strategies for Economic Development, The Annals of Regional Science, 32: 469-494
Roberto Camagni(2002), On the Concept of Territorial Competitiveness: Sound or Misleading? , Urban Studies, Vol. 39, No. 13, pp. 2395–2411.
Ronald L. Martin(2004), A Study on the Factors of Regional Competitiveness: A draft final report for The European Commission Directorate-General Regional Policy, University of Cambridge

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]